

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11.08.2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17.12.1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U z 2022 r poz. 1009 ze zm.) i art. 84 ust. 1, 9, 11, ustawy z dnia 13.10.1988 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 2022 poz. 1009 ze zm.) stwierdził że K. W. pobrała nienależne świadczenia za okres od 1.04.2020 do 31.08.2022 r. w łącznej kwocie 8219,52 zł z tytułu zmiany wysokości pobieranego świadczenia (w związku z nabyciem prawa do emerytury rolniczej z KRUS) oraz utraty prawa do zwiększenia z tytułu opłacania skalek na ubezpieczenie społeczne rolników. Zakład jednocześnie zobowiązał ww. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.04.2020 r. do 31.08.2022 r. w kwocie należności głównej 8219, 52 zł

/decyzja - k. 89 akt ZUS/

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła ubezpieczona K. W. domagając się jej zmiany i uznania, iż nie jest zobligowana do zwrotu świadczeń w kwocie 8219,52 zł.

Wnioskodawczyni podniosła, iż 24.10.2022 r. złożyła jednocześnie wniosek o przeliczenie emerytury w ZUS i KRUS nie wiedziała jaki będą tego rezultaty zwłaszcza że dotychczas z ZUS otrzymywała decyzje odmowne. Natomiast w wyniku wniosku do KRUS otrzymała emeryturę z datą wsteczną od 1.03.2020 r. Powyższe spowodowało, że emerytura z ZUS miała zostać obniżona od 1.04.2020 r. na co nie miała wpływu.

/ odwołanie k. 3/

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując argumentację podniesioną w zaskarżonej decyzji.

/ odpowiedź na odwołanie k. 6v./

Pismem procesowym z dnia 6.04.2023 r, i 16.05.2023 r. ustanowiony w toku procesu pełnomocnik z urzędu wnioskodawczyni poparł odwołanie i wniósł o przyznanie wynagrodzenia tytułem pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu oświadczając , że wynagrodzenie to nie zostało opłacone ani w całości ani w części. W uzasadnieniu ww. stanowiska podniósł, iż ubezpieczona w żadnym stopniu, nie spowodowała ani nie przyczyniła się do błędnych kalkulacji finansowych ZUS i KRUS, a także braku przepływu informacji między tymi instytucjami. Pełnomocnik wnioskodawczyni wskazał, iż ubezpieczona działając w zaufaniu do jednostek budżetowych państwa, nie czuje się w żaden sposób winna zaistniałej sytuacji i to nie ona powinna ponosić konsekwencji jej zaistnienia.

/ pismo procesowe k. 42 i k 53/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawczyni K. W. urodziła się (...)

/ bezsporne/

Wnioskodawczyni na mocy decyzji KRUS była uprawniona do renty rolniczej.

/bezsportne/.

Wnioskodawczyni na mocy decyzji z dnia 24.11.2010 r. pobiera z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych emeryturę mieszaną od dnia 24.11.2010 r. tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego.

Emerytura z FUS została naliczona wraz ze zwiększeniem rolnym za okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników, o którym mowa w ustawie z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W pkt V pouczenia do wskazanej decyzji wskazano na obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń i określono ich charakter (wskazano co jest świadczeniem nienależnie pobranym). Natomiast w pkt V poinformowano ubezpieczoną , iż w celu ustalenia, czy zachodzą okoliczności powodujące zwieszenie prawa do emerytury albo wstrzymanie wypłaty lub zmniejszenia jej wysokości emeryt ma obowiązek powiadomić organ rentowy m.in. o pobieraniu emerytury lub renty z innego tytułu lub przyznanej przez inny organ

/ bezsporne decyzja z pouczeniem k. 37/40 akt ZUS/

Decyzją z dnia 19.08.2015 ZUS przeliczył emeryturę wnioskodawczyni od 1.06.2015 r. tj. od miesiąca w którym złożono wniosek. W ww. decyzji zawarte jest pouczenie (punkt IX), iż osobie, której świadczenie podlegało zwiększeniu za okres opłacania składek na Fundusz Emerytalny (...) i/lub Fundusz Ubezpieczenia Społecznego (...) i/lub ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników, zwiększenie to nie przysługuje w przypadku ustalenia prawa do emerytury na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. W takim przypadku emerytura z FUS przysługuje bez kwoty zwiększenia. Emeryt ma obowiązek powiadomić organ rentowy o nabyciu prawa do emerytury na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

/ decyzja z pouczeniem k. 49-52 akt ZUS/

Decyzją z dnia 10.02.2022 r. w rozpoznaniu wniosku 20.01.2022 r. na podstawie art. 114 ustawy emerytalnej, ZUS odmówił wnioskodawczyni prawa do ponownego ustalenia wysokości świadczenia.,

/ decyzją k. 59 akt ZUS/

Z wnioskiem o emeryturę w dniu 2.02.2022 r. wnioskodawczyni wystąpiła także do KRUS.

/ bezsporne/

W związku z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury rolniczej ubezpieczonej, KRUS w pismach z 15.04.2022 r. i 20.06.2022 r. zwracał się do ZUS o wyszczególnienie okresów ubezpieczenia rolniczego, od których zależy prawo do emerytury w ZUS K. W., na które w dniach 28.04.2022 r. i 30.06.2022 r. ZUS udzielał odpowiedzi.

/ pisma k 61i 67 oraz 65i 69 akt ZUS oraz k. 24/

Decyzją z dnia 8.07.2022 r. w rozpoznaniu wniosku z dnia 2.02.2022 r. KRUS przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury rolniczej od dnia 1.03.2020 r.

/ decyzja k. 23 oraz k. 73 akt ZUS/

W konsekwencji powyższego KRUS w dniu 12.07.2022 r. wystąpił do ZUS o odliczenie okresów opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

/ pismo k. 71 akt ZUS/

W dniu 10.08.2022 r. została wydana decyzja ZUS o przeliczeniu emerytury od 1.04.2020 r. tj. od miesiąca następującego po miesiącu nabycia uprawnień do emerytury KRUS – poprzez odliczenie zwiększenia rolnego i ponowne naliczenie emerytury mieszanej.

/ decyzja k. 75-77/

W tym stanie rzeczy ZUS wydał zaskarżoną decyzję z dnia 11.08.2022 roku zobowiązując wnioskodawczynię do zwrotu różnicy pomiędzy emeryturą pobraną i należną

/decyzja - k. 89 akt ZUS/

Wnioskodawczyni nie poinformowała Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o tym, że przyznano jej emeryturę rolniczą. Jednakże wypłatę otrzymała w sierpniu 2022 roku i w tym samym miesiącu sporną decyzją zobligowano ją do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

/ bezsporne/

Wnioskodawczyni w dniu 6.09.2022 r. odwołała się też od decyzji KRUS z dnia 08.07.2022 r. domagając się przyznania prawa o świadczenia od 2010 r. Postępowanie w sprawie toczy się pod sygn. VIII U 1800/22.

/ bezsporne kopia odwołania w sprawie sygn. VIII U 1800/22 k. 19 kopia odpowiedzi na odwołanie k. 20-21 w sprawie sygn. VIII U 1800/22/

Na dochodzoną przez ZUS kwotę nadpłaty brutto 8.219,52 zł składa się wyłącznie zwiększenie z uwagi na opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne rolników za okres 1.04.2020 -31.08.2022 r.

/ pismo ZUS k. 85/

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie podnieść należy, iż zgodnie z art. 26 a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 504) wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 26 ulega zwiększeniu za okresy opłacania składek na Fundusz Emerytalny (...), Fundusz Ubezpieczenia Społecznego (...) i ubezpieczenie emerytalno-rentowe, o których mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru części składkowej emerytury rolniczej przewidzianych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników na podstawie zaświadczenia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o okresach opłacania składek. (ust. 1). Zwiększenie, o którym mowa w ust. 1, nie przysługuje osobie mającej ustalone prawo do emerytury na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. (ust. 2). Zwiększenie, o którym mowa w ust. 1, przysądza się ubezpieczonemu, który legitymuje się okresami, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1, krótszymi niż 25 lat. (ust. 3). Emeryturę, o której mowa w ust. 1, wypłaca się z Funduszu, z tym że koszty tej emerytury w części odpowiadającej zwiększeniu o część składkową w wysokości obliczonej zgodnie z ust. 1 podlegają refundacji z funduszu emerytalno-rentowego określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Stan faktyczny sprawy nie jest sporny i wynika z niego jednoznacznie, że w okresie od 1.04.2020 r. do 31.08.2022 r. organ rentowy wypłacił wnioskodawczyni świadczenie emerytalne wraz z zwiększeniem z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Poza sporem pozostaje też, iż wnioskodawczyni decyzją Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 8.07.2022 r. przyznano prawo do emerytury rolniczej od dnia 1.03.2020 r. Otwartym jednak pozostaje pytanie czy w tym stanie rzeczy wypłacone wnioskodawczyni świadczenie było świadczeniem nienależnym i tym samym czy zobligowana jest ona do jego zwrotu.

Zgodnie z dyspozycją art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Definicję nienależnie pobranych świadczeń zawiera ust. 2 tego przepisu, stanowiąc, iż są to:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Zgodnie z treścią ust. 4 art. 138 ustawy emerytalnej, nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Z art. 139 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej wynika, że ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie - po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, następujące należności kwoty nienależnie pobranych emerytur, rent i innych świadczeń z tytułu:

- a) zaopatrzenia emerytalnego oraz ubezpieczenia społecznego za okres przed dniem wejścia w życie ustawy,
- b) ubezpieczeń społecznych, o których mowa w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, wraz z odsetkami za zwłokę w ich spłacie,
- c) zaopatrzenia określonego w odrębnych przepisach.

Z art. 84 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wynika, że za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się: 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania, oraz 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia. Przepisy te są koherentne z unormowaniem art. 138 ust. 2 ustawy emerytalnej.

Wskazać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono ugruntowany obecnie pogląd, że nienależnie pobrane świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to świadczenie wypłacane mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia na skutek okoliczności leżących po stronie ubezpieczonego. Tym samym nie można przyjąć, aby doszło do nienależnego pobrania świadczenia, jeżeli jego wypłata (mimo zaistnienia wskazanych okoliczności) nastąpiła z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego. Mogą to być zarówno przyczyny leżące po stronie organu rentowego (błąd) lub niezależne od tego organu. W prawie ubezpieczeń społecznych „świadczenie nienależnie pobrane”, to zatem nie tylko „świadczenie nienależne” (obiektywnie, np. wypłacane bez podstawy prawnej) ale także „nienależnie pobrane” a więc pobrane przez osobę, której przypisać można określone cechy dotyczące stanu świadomości (woli) lub określone działania (zaniechania). Przyjmuje się, że obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze, wiedząc, że mu się nie należy. Dotyczy to zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie przedstawionych nieprawdziwych dokumentów lub zeznań albo w wypadkach innego świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego. /III AUa 416/19 - wyrok SA Lublin z dnia 23-01-2020/

Sąd Najwyższy podkreślił, że na podstawie art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Pouczenie musi być należyte, czyli wyczerpujące i wyraźnie wskazujące okoliczności w jakich dochodzi do nienależnego pobrania świadczenia, dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby, do której było skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 17 listopada 1998 roku w sprawie o sygn. akt II URN 46/95, OSNP 1996/12/174, lex numer 23750 i z dnia 17 lutego 2005 roku w sprawie o sygn. akt II UK 440/03, OSNP 2005/18/291, lex numer 155203). Warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości

lub w części). Pouczenie o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 roku w sprawie o sygn. akt I UK 394/07, lex numer 494135).

Jeśli organ rentowy zaniechał pouczenia osoby pobierającej świadczenie o okolicznościach powodujących ustanie prawa do świadczenia, to nienależne świadczenie traci przymiot świadczenia nienależnie pobranego i tym samym powoduje zwolnienie osoby bezpodstawnie pobierającej świadczenia z obowiązku ich zwrotu. Obowiązek taki, na podstawie art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, istnieje bowiem tylko w stosunku do osób, które nienależnie pobrały świadczenia, a nie wobec osób, które pobrały nienależne świadczenia. /III AUa 525/19 - wyrok SA Lublin z dnia 30-10-2019/

Sąd Okręgowy po analizie akt rentowych odwołującej, stwierdził, że organ rentowy na odwołaniu decyzji z dnia 19.08.2015 przeliczającej jej świadczenie emerytalne w pkt. IX zawarł pouczenie, iż osobie, której świadczenie podlegało zwiększeniu za okres opłacania składek na Fundusz Emerytalny (...) i/lub Fundusz Ubezpieczenia Społecznego (...) i/lub ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników, zwiększenie to nie przysługuje w przypadku ustalenia prawa do emerytury na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. W takim przypadku emerytura z FUS przysługuje bez kwoty zwiększenia. Emeryt ma obowiązek powiadomić organ rentowy o nabyciu prawa do emerytury na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W ocenie Sądu pouczenie to nie budzi żadnych wątpliwości co do jego treści. Wnioskodawczynie niewątpliwie miała możliwość zapoznania się z tym pouczeniem. Osoba, której umożliwiono zapoznanie się ze stosowną informacją (pouczeniem) nie może zaś zasłaniać się tym, że faktycznie nie zapoznała się z jego treścią. Nieprzeczytanie prawidłowego pouczenia nie zwalnia z obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia. /III AUa 173/18 - wyrok SA Szczecin z dnia 23-10-2018/.

W przedmiotowej sprawie należy zatem przyjąć, iż ubezpieczona przyjmując świadczenie Emerytalne z FUS ze zwiększeniem, z uwagi na opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne rolników winna mieć świadomość, że z momentem ustalenia prawa do emerytury na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników będzie pobierać świadczenia nienależne, została bowiem stosownie pouczana w tym przedmiocie. Niemniej jednak na gruncie rozpoznawanego przypadku nie należy tracić z pola widzenia, iż na wniosek ubezpieczonej z dnia 2.02.2022 r. świadczenie emerytalne z KRUS, decyzją z dnia 8.07.2022 r., przyznano jej z mocą wsteczną od 1.03.2020 r., a ZUS przeliczył emeryturę od 1.04.2020 r. tj. od miesiąca następującego po miesiącu nabycia uprawnień do emerytury KRUS – poprzez odliczenie zwiększenia rolnego i ponowne naliczenie emerytury mieszanej.

W tym stanie rzeczy od 1.04.2020 r. w istocie wskazane zwiększenie, wnioskodawczynie jako osobie mającej ustalone prawo do emerytury na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników nie przysługiwało. Jednakże, co wymaga podkreślenia z całą stanowczością, z samego faktu, że ubezpieczony nie ma prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, nie można wywodzić, iż winien zwrócić wypłacone świadczenie. Nie działa tu automatyzm pomiędzy stwierdzeniem braku uprawnienia do określonego świadczenia, a obowiązkiem jego zwrotu. Istotną bowiem cechą nienależnie pobranego świadczenia jest świadomość osoby pobierającej świadczenie co do nieprzysługiwania tego świadczenia w całości lub w części od początku, albo w następstwie mających miejsce później zdarzeń. Kryterium istnienia świadomości wynika z dokonania pouczenia przez organ rentowy bądź też z niektórych zachowań ubezpieczonego (składanie fałszywych zeznań, posługiwanie się fałszywymi dokumentami oraz inne przypadki świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego).

Zdaniem Sądu organ rentowy może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia tylko wówczas, gdy ubezpieczonemu można przypisać złą wolę. Obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze,

wiedząc że mu się nie należy, co dotyczy zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów, albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd instytucji ubezpieczeniowej. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina świadczeniobiorcy, nie uzasadnia powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Podstawowym warunkiem uznania, że wypłacone świadczenie podlega zwrotowi, jest więc brak prawa do świadczenia oraz świadomość tego (zła wiara) osoby przyjmującej to świadczenie, płynąca ze stosownego pouczenia bądź wynikająca z określonych zachowań osoby pobierającej świadczenie.

Organ rentowy może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia jedynie wówczas, gdy ubezpieczonemu można przypisać złą wolę. Obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się ono nie należy, co dotyczy przede wszystkim osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina (zła wola) świadczeniobiorcy, nie uzasadnia natomiast powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. /Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 lipca 2022 r., III AUa 168/22/

Pojęcie nienależnego świadczenia w prawie ubezpieczenia społecznego definiowane jest „z punktu widzenia osoby, która je pobrała”. Dlatego w celu ustalenia obowiązku zwrotu wymagane są świadomość i premedytacja ubezpieczonego co do tego, że pobrał świadczenie bezprawnie. Obowiązek zwrotu świadczenia wypłaconego i pobranego bez podstawy prawnej obciąża więc tego, kto przyjął je „w złej wierze, wiedząc, że mu się nie należy”. / Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 kwietnia 2022 r., (...) 156/21/

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie nie zachodzi żadna z przesłanek zwrotu nienależnego świadczenia, które zostały wymienione w art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej,

Po pierwsze, nie doszło do sytuacji, w której świadczenia zostały wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części. Do takiego wypadku dochodzi bowiem tylko wówczas, gdy organ ubezpieczeń społecznych wydał prawidłową decyzję, pouczając ubezpieczonego o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części; okoliczności te wystąpiły, o czym ubezpieczony organu nie powiadomił, a następnie wypłacane mu świadczenie pobrał (B. Gudowska, w: B. Gudowska (red.), Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, Legalis).

Tymczasem w niniejszej sprawie ZUS wydał prawidłową decyzję udzielając wnioskodawczyni stosownych pouczeń, po czym na skutek wniosku ubezpieczonej z 2.02.2022 r. decyzją z dnia 8.07.2022 r. przyznano wnioskodawczyni prawo do emerytury z KRUS od 1.03.2020r., o czym ta nie mogła poinformować wcześniej organu, gdyż decyzję wydano – na mocy ustawy z dnia 2.03.2020 o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem , przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19 innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U 2021 r. poz 2095) z datą wsteczną, więc pobierała emeryturę ZUS ze zwiększeniem nie mając świadomości istnienia nawet prawa do emerytury z KRUS.

Po drugie, zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do twierdzenia, by świadczenia były przyznane lub wypłacone ubezpieczonej na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia. Orzecznictwo jako przykłady świadomego wprowadzenia w błąd organu ubezpieczeń społecznych wymienia przede wszystkim działania ubezpieczonego polegające m. in. na przedłożeniu w organie rentowym dokumentu mającego istotne znaczenie dla uzyskania świadczenia zawierającego nieprawdziwe informacje (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2001 r., II UKN 309/00, OSNP 2003 Nr 2, poz. 44), podaniu we wniosku o emeryturę nieprawdziwej informacji, że wnioskodawca nie pobiera innych świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1999 r., II UKN 406/98, OSNAPiUS 2000 Nr 5, poz. 196 i z dnia 29 lipca 1998 r., II UKN 147/98,

OSNAPiUS 1999 Nr 14, poz. 471), posłużeniu się oświadczeniami świadków ze świadomością, że nie są prawdziwe (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2000 r., II UKN 500/99, OSNAPUS 2001 Nr 20, poz. 623). (...) wiąże się zawsze z pierwotną wadliwością rozstrzygnięć organu rentowego lub odwoławczego, z etapem ustalania prawa do świadczeń, a jego istotną cechą konstrukcyjną, odróżniającą od innych uchybień organów rentowych lub odwoławczych, jest istnienie fałszywego wyobrażenia organu o stanie uprawnień wnioskodawcy, wywołanego na skutek świadomego zachowania osoby pobierającej świadczenie. Przesłanka "świadomego wprowadzenia w błąd" nawiązuje do winy osoby pobierającej świadczenie, więc świadomym wprowadzeniem w błąd jest umyślne działanie zainteresowanego, przyjmujące postać dolus directus lub dolus eventualis (tak też Sąd Okręgowy w Łodzi w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 listopada 2017 roku sygn. VIII U 45/17, opubl. na Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych (...))

W ocenie Sądu dowód istnienia przesłanek żądania zwrotu świadczenia nienależnego obciążał organ wypłacający świadczenia. Ustalone w sprawie okoliczności faktyczne w żadnym razie nie pozwalają zakwalifikować zachowania odwołującej się jako świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego.

W niniejszej sprawie, jak się okazało, wnioskodawczyni wadliwie wypłacano zwiększenie rolne do emerytury z ZUS od 1.04.2020 r. w związku z tym, że od 1.03.2020 r. przyznano odwołującej prawo do emerytury rolniczej z datą wsteczną. Powyższe jednak nastąpiło dopiero na skutek **decyzji KRUS z dnia 8.07.2022 r. (na wniosek z dnia 2.02.2022 r.)** Tymczasem podstawowym warunkiem uznania, że wypłacone świadczenie podlega zwrotowi jest ustalenie, że bez podania nieprawdziwej informacji ubezpieczona nie nabyłaby prawa do świadczenia albo że w przypadku podania prawdziwej informacji prawo ubezpieczonej do świadczenia emerytalnego byłoby inaczej realizowane niż miało to miejsce. Wnioskodawczyni nie podała organowi żadnej nieprawdziwej informacji wpływającej na prawo do świadczeń, nie miała też szans podać informacji, która wpłynęłaby na wypłatę świadczeń od 1.04.2020 r. zgodnie z prawem, gdyż o swoim prawie do emerytury rolniczej w praktyce dowiedziała się w sierpniu 2022 r. – ZUS jej twierdzeń w tym przedmiocie nie kwestionował. Uwzględniając zatem całokształt okoliczności sprawy nie sposób jest uznać, że działanie ubezpieczonej, która pobierała emeryturę z ZUS i ubiegała się o świadczenia z KRUS było celowe, mające na celu „oszukanie” czy wprowadzenie w błąd organu rentowego. Ubezpieczona ubiegając się o wypłatę świadczeń działała bowiem w przeświadczeniu, iż podała wszystkie wystarczające dane pozwalające na ustalenie jej sytuacji prawnej. Podnieść należy też, że KRUS w związku z wnioskiem ubezpieczonej zwracał się w dniu 15.04.2022 r. i 20.06.2022 r. do ZUS o wyszczególnienie okresów ubezpieczenia rolniczego, od których zależy prawo do emerytury w ZUS K. W. i ZUS w tym przedmiocie nie domagał się żadnych dalszych wyjaśnień.

Z przeprowadzonych w sprawie dowodów nie wynika więc fakt wywołania przez K. W. fałszywego przeświadczenia organu o istniejącym stanie rzeczy. Ubezpieczona nigdy nie zatajała przed organem daty, w której zaczęła ubiegać się o wypłatę emerytury z KRUS. W tym przedmiocie ZUS miał zresztą informacje bezpośrednio od KRUS. Co prawda od 1.04.2020 r. organ nie miał wiedzy, iż ubezpieczona jest uprawniona do emerytury rolniczej i konsekwentnie wypłacał jej emeryturę z ZUS ze zwiększeniem rolnym, jednakże to w żaden sposób nie obciąża też ubezpieczonej. Z uwagi na przyznanie świadczenia z datą wsteczną ona samą wiedzę w tym przedmiocie mogła powziąć dopiero na skutek doręczenia jej decyzji KRUS z dnia 8.07.2022 r.

Mając na uwadze powyższe Sąd I instancji, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję orzekając, że ubezpieczona nie ma obowiązku zwrotu świadczeń za okres od 1.04.2020 r. do 31.08.202 r. w kwocie 8219,52 zł.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu orzeczono na podstawie orzeczonego na podstawie z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2016 roku, poz. 1715) uwzględniając zwrot stawki podatku VAT.

J.L.